

ÄLKÄÄ TUHOTKO KANSANOPISTOJA

Kun aikoinaan päihdehuollon osaksi luotiin hoitokoti- ja huoltokotijärjestelmä, piti näiden kodinomaisuuteen pyrkivien laitosten olla raitistumaan pyrkivälle alkoholistille ponnahduslauta normaalielämään. Niihin tultiin yleensä jonkin varsinaisen hoitopaikan kautta ja niistä oli mahdollista työssäkäynnin lisäksi palata myös harrastustoiminnan piiriin, jopa ohjatusti.

Tänään, kun päihdehuollon hoitojärjestelmä on romutettu, laitokset on muutettu pakolaiskeskuksiksi ja juustohöylä on leikannut määrärahat, myös hoitokodit ovat muuttuneet säilytyspaikoiksi. Kannattavuutensa turvaamiseksi niiden on ollut pakko nostaa hoitomaksunsa sellaiseksi, ettei minimieläkkeellä, työttömyyskorvauksella tai pienellä palkallaan ole niissä varaa asustaa, saati että jotakin jäisi siirtymiseksi siihen mainostettuun normaalielämään. Jos satut saamaan tulojesi ja hoitomaksun erotukselle kunnallisen maksusitoumuksen, myöntää sosiaalivirkailija sinulle ns. käyttävaraksi 450–600 mk kuukaudessa. Jos tupakoit, se ei riitä tupakkakuluihin, kahvikuppiakaan et voi ylimääräisenä juoda, henkilökohtaista hygieniaa hoitaa, käydä kaupungilla, saati harrastaa mitään. Olet siis vapaaehtoinen vanki. Jossakin syrjässä, mistä jalan ei ole mahdollista asioitaan hoitaa eikä siihen normaalielämään palata. Vaihtoehtona normaali vankilakin siis kuulostaa houkuttevalta, siellä-

hän varat riittävät kahviin ja tupakkaan. Vaatetuksestakaan ei tarvitse huolehtia, lääkinnällinen puolikin on tarpeen niin vaatiessa kunnossa ja henkilökunnalta on mahdollista saada apua henkisiin ongelmiin. Hoitokodeissahan tuo henkilöstö nykyään rajoittuu gorillaan, joka kantaa vahtimestarin kaluunoita ja saattaa olla ongelmaisempi kuin hoidettava itse.

Onneksi itse en tällä hetkellä ole akuutissa valintavaiheessa, sillä valitsisin todennäköisesti oikean vankilan. Ainahan olisi tietenkin myös mahdollisuus, ettei keikasta jäisi kiinni. Silloinhan ongelmaa ei olisikaan. Tosin en reilut viisi vuotta sitten raitistutuani saanut suurtakaan tukea yhteiskunnalta, mutta sain alkoholistin leiman otsaani. Kannan tuota leimaa viranomaisten silmissä ilmeisesti loppuikäni, muuten ei ole selitettävissä se, että ajauduttuani olosuhteiden pakosta uudelleen koulutukseen minulle tarjottiin viime kesänä ”kesäloppaikkaksi” alkoholistien hoitokotia, vaikken ollut ottanut ryppyäkään vuosikausiin. Kun tänä keväänä jouduin odottamaan muutaman päivän sairaalapaikkaa keuhkovammani hoitamiseksi, minut ohjattiin alkoholistien asuntoon. Samaa, todella heikkotasoista majapaikkaa minulle tarjottiin Helsingin kaupungin taholta täksi kesäksi, kun kerroin hakevani kesätöitä ja niiden vuoksi majoitusta. Hain ja sain. Onneksi työnantajani oli

ymmärtäväinen ja avusti asunnon hankkimisessa. Juoppoluolasta tuskin olisin pystynyt töissä käymään. Tietenkin kohotalooni ovat vaikuttaneet voimakkaat kannanotot päihdehuollon tilasta julkisuudessa. Olenhan purnannut mielisairaalahoitoa tai sen alan hoitokotipaikkaa tarvitsevien sijoittamisesta alkoholistien hoitokotiin halpuuden vuoksi. Päihdehuollon hoitokodiksi itseään nimittävissä laitoksessa hoitopäivämaksu on kunnalle 100–150 mk vuorokaudelta. Mielenterveysalan vastaavassa laitoksessa se on reilusti puolet suurempi, varsinaisissa mielisairaaloissa, joiden hoitoa monet potilaista tarvitsisivat, se on 10–20-kertainen. Säästäminen tällaisissa tapauksissa on härskiä, sillä hoidettavat eivät ainakaan tue toistensa hoitotuloja.

Nyt säästämisvinnumassa on menty vielä pidemmälle. Varsinkin pohjoissavolaiset kunnat ovat keksineet edullisen menetelmän säilöä mielenterveyspotilaitaan. Heidät lähetetään peruskoulu- tai lukiolinjalle kansanopistoon. Kustannukset ovat kunnalle vuodessa noin 30 000 mk ja hoidettava saattaa saada vielä valtion opintotukea, käyttövaroiksi. Valitettavasti oppilaitokset ovat oman taloudellisen tilansa vuoksi valmiita tekemään näitä säilömissopimuksia ajattelematta sitä, kuinka paljon henkisesti häiriintynyt häiritsee muitten opiskelua. Koska oppilasasuntoloissa asutaan yleensä internaatioissa, eri-

tyisen rasittavaa on joutua mielenterveyspotilaan asuinkaveriksi.

Tiedän, mistä puhun, sillä olen asunut tällaisen, onneksi kiltin höppänän kanssa 9 viime kuukautta. 23-vuotias henkisesti 7-8-vuotiaan tasolla oleva kämppikseni kun oli päässyt Tarinan sairaalasta viikkoa ennen opintojen alkua avohoittoon. Mies oli vaarallinen lähinnä itselleen, mistä ovat todisteena useat itsemurhayritykset, viimeksi täällä opiskeluaikana. Mutta eihän tällaisesta koskaan tiedä. Mies kun oli perustamassa milloin minäkinlaista puolisoitaallista fasisti- ja rasistijärjestöä saaden tukea kotikuntansa virkailijoilta. Minut oli valittu hänen asuinkumppanikseen ilmeisesti ikäni vuoksi ja tutkimalla taustani, raittiuteni. Opinnoista tällä kaverilla ei tietenkään tullut mitään. Poissaoloja tun-

neilta oli reilut puolet eikä hän osallistunut tentteihin. Itseltäni jäi kaksi tenttiä väliin ja yksi meni ns. penkin alle hänen tenttiä edeltävän yön sähläämisen vuoksi. Taloudellinen tilanteeni kun ei sallinut asunon hankkimista vapailta markkinoilta. Tietenkin tällainen henkilö häiritsee myös muiden opintoja, ei kuitenkaan niin pahoin kuin asuinkumppaniin. Minut kun hän saattoi herättää keskellä yötä kuuntelemaan juttujaan, kuten kerran kun hän oli käynyt yöllä mittailmassa autoja: "Kuule, Pena, kyllä varmasti Lada-farmarista saa ambulanssin, jos kuljettaa potilasta jalat ulkona. Voihan sitä panna sen punaisen lipun kiinni vaikka varpaaseen."

Kaikesta huolimatta aion käydä aikoinaan jääneen lukion täällä loppuun. Onhan minulle luvattu erilainen majointus ensi lukukaudella. Ystävä-

ni jatkaa kuulemma toisella linjalla.

Kuntien sosiaalivirkailijoille haluaisin kuitenkin sanoa: Älkää tuhoiko kansanopistoja, niin kuin olette tuhonneet päihdehuollon hoitolaitokset. Instituutiona kansanopistot antavat monelle mahdollisuuden suorittaa kesken jääneet opinnot loppuun, viettää joskus tarvittava sapattivuosi tai vaikkapa käyttää työttömyys- tai työkyvyttömyysaikansa hyödyksi. Jos mielenterveyspotilaita ja henkisesti häiriintyneitä halutaan kouluttaa, perustettakoon heille oma opinahjo hoitohenkilökuntineen ja ammattimaisine isälahmoineen. Minusta kyseiseen tehtävään ei taatusti ollut. Enkä lausu tätä rasistisena mielipiteenä, olenhan itsekkin ongelmainen, jopa vammainen.

PENTTI YRJÖNEN

MARKKINAVETOISEEN PÄIHDEHUOLTOON?

Kerstin Steniuksen väitöskirja osallistuu samanaikaisesti monen ajankohtaiseen keskusteluun. Työ jakaantuu kahteen, itsenäisestikin toimivaan mutta toisiinsa kytkeytyvään kokonaisuuteen. Tutkimuksen alkuosa paneutuu valtiollisen, kunnallisen ja yksityisen suh-

teeseen ja niiden muutokseen ruotsalaisessa alkoholihuollossa 1900-luvun alusta 1980-luvulle. Sosiaalipolitiikan historian harrastajana luin tämän osan erityisen innostuneesti. Pohjoismaisen hyvinvointivaltion vielä varsin vähäisessä historiankirjoituksessa pää-

paino on ollut miehekkäästi tulonsiirtojärjestelmissä ja niiden siunauksellisissa vaikutuksissa köyhyyden vähentämiseen ja tuloerojen kaventamiseen. Naistutkimus tosin nosti jo aikoja sitten esille hyvinvointivaltion toisen kivijalan, palvelujärjestelmien ke-